

Закључци са Округлог стола: „Очување језика, културе и идентитета и јачање положаја Срба у дијаспори“

Пројекат под називом: „Очување језика, културе и идентитета и јачање положаја Срба у дијаспори“ спроводи Медиа и реформ центар Нишу партнерству са Филозофским факултетом у Нишу и Канцеларијом за сарадњу са дијаспором Града Ниша уз подршку Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону Министарства спољних послова Републике Србије

Ниш, јун 2015. године

САДРЖАЈ

1. О носиоцу пројекта – Медиа и реформ центар Ниш	2
2. О Филозофском факултету у Нишу	2
3. О Канцеларији за сарадњу са дијаспором Града Ниша.....	3
4. О пројекту: „Очување језика, културе и идентитета и јачање положаја Срба у дијаспори“	4
5. Учесници Округлог стола	5
5.1. Савез Срба у Румунији.....	5
5.2. Савез Срба Француске	6
5.3. Културно информативни центар Срба у Македонији „СПОНА“	7
5.4. Српско хуманитарно удружење “Добротвор”	7
5.5. Српски институт (Будимпешта).....	8
5.6. Удружење српских писаца Швајцарске	8
5.7. СПКД „Просвјета“.....	9
5.8. Централни савет Срба у Немачкој	10
6. Записник са Округлог стола „Очување језика, културе, идентитета и јачање положаја Срба у дијаспори“	11
Панел бр. 1 - Допринос удружења грађана и невладиног сектора побољшању слике Срба у дијаспори	12
Панел бр. 2 - Медијска слика у дијаспори	14
Панел бр. 3 - Историја и култура у књижевности на српском језику у дијаспори	16
Панел бр. 4 - Академска сарадња између дијаспоре и матице.....	19
7. Сиже Округлог стола.....	21
8. Евалуација / процена успешности.....	24
9. Ставови учесника о главним питањима са Округлог стола.....	24

1. О носиоцу пројекта – Медиа и реформ центар Ниш

Медиа и реформ центар Ниш је основан 4. јула 2005. године, као непрофитна и нестраначка организација. Оснивање МРЦН-а представља логичан наставак на раду у подручјима цивилног друштва и са главним циљем да подржи кључну улогу медија и да допринос демократизацији на југу Србије. МРЦН настоји да допринесе развоју цивилног друштва на територији јужне Србије.

Главни циљеви организације су: промоција слободе говора и слободе мисли, промоција права мањина, толеранције различитих група у друштву, промоцији вредности отвореног и демократског друштва, промоцији вредности Европске уније у Србији, укључујући и подршку за превођење закона и других правних докумената ЕУ, помоћ у процесу усклађивања са локалним прописима. У свом раду, МРЦН је отворен за сарадњу са свим организацијама које деле исте вредности, укључујући и медијска удружења, струковна удружења, научне и образовне институције, приватни сектор.

Организација активно сарађује и са локалном самоуправом и локалним организацијама цивилног друштва, а све у циљу промоције учешћа грађана у одлучивању и повећања значаја цивилног друштва на регионалном нивоу. Недавно је потписан протокол о сарадњи са Канцеларијом за сарадњу са дијаспором Града Ниша, а као резултат те сарадње реализован је заједнички пројекат „Очување језика, културе и идентитета и јачање положаја Срба у дијаспори.

2. О Филозофском факултету у Нишу

Филозофски факултет је основан 1971. године као академска јединица Универзитета у Нишу, са доста сложеном академском структуром која обухвата научне и образовне програме из хуманистичких и природних наука. Унутрашња организација која је захтевала више обазривости у спровођењу основне мисије Факултета одржала се до октобра 1999. године када су се Одсек за физичку културу и три одсека за природне науке развила у независне институције. То је омогућило трансформацију матичног факултета у интегрисанију академску јединицу. Године 2001. обележена је тридесета годишњица Факултета са новим образовним и научним изгледом, суштински фокусираним на филолошко-филозофске дисциплине, допуњеним Одсеком за уметност, који ће прерасти у независни факултет 2003. године. Након последње промене структуре, Филозофски факултет обухвата девет департмана, који функционишу као организационе јединице кроз које се образовне и истраживачке теме доводе у везу са главним пољем студија. Филозофски факултет обухвата девет департмана који јасно показују наша главна интересовања: Енглески језик и књижевност, Српски језик и књижевност, Руски језик и књижевност, Социологија, Филозофија, Психологија, Педагогија, Историја, Новинарство. Половина од укупног броја департмана је добро утемељена са значајном репутацијом, док у другу половину спадају млади департмани у формирању. Факултет има око 200 стално запослених, а број студената досеже 3000. Савет факултета, који се састоји од 22 члана, главно је тело

управљања, док је Деканат задужен за организациона питања. Секретаријат Факултета састоји се од шест служби које се баве финансијама, правним аспектима, студентским проблемима, и тако даље.

Основна обавеза Филозофског факултета је да организује и спроводи академске програме који воде до стицања дипломе основних студија, дипломских, као и докторских студија на одређеним департманима. Осим тога, Факултет промовише различите облике основних и развојних истраживања, а бави се и другим проблемима који се односе на образовање, независно или у сарадњи са другим академским, истраживачким или индустријским организацијама и институцијама.

Филозофски факултет у Нишу има потписан протокол о сарадњи са Канцеларијом за сарадњу са дијаспором Града Ниша. Досадашња сарадња се огледа у следећем:

- заједнички пројекат организовања онлајн часова српског језика за припаднике српске дијаспоре;
- студенти Филозофског факултета у Нишу могу обављати праксу у Канцеларији за сарадњу са дијаспором;
- организовање скајп конференција и књижевних вечери у Нишу за ствараоце из дијаспоре.

3. О Канцеларији за сарадњу са дијаспором Града Ниша

Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша отворена је маја 2013. године у оквиру Службе за послове Градоначелника Града Ниша, са задатком да:

1. ради на успостављању, очувању и јачању веза између Града Ниша и Нишлија ван граница Србије,
2. врати поверење дијаспоре у матичну државу и
3. побољша положај Срба у дијаспори и региону.

Према Стратегији очувања и јачања односа матичне државе и дијаспоре и матичне државе и Срба у региону (2011) под дијаспором се подразумевају држављани Републике Србије који живе ван граница матице, у емиграцији и региону (на територији Црне Горе, Македоније, Босне и Херцеговине, Хрватске, Словеније, Мађарске, Румуније и Албаније).

Према Стратегији очувања и јачања односа матичне државе и дијаспоре и матичне државе и Срба у региону (2011) , процењује се да у дијаспори и региону живи четири милиона грађана Србије; према подацима Народне банке Србије, од 2007. до 2013. у Србију је по основу дознака ушло 19,55 милијарди евра, а према подацима Завода за социјално осигурање из 2008. и 2009. године, број лица којима се иностране девизне пензије исплаћују у Србији износи 145.300.

Активности Канцеларије за сарадњу са дијаспором обухватају:

1. стварање услова за успостављање сарадње и укључивање дијаспоре у економски, привредни, културни, друштвени, образовни, научни, политички и спортски живот Ниша;
2. пружање подршке приликом регулисања статусних питања наших грађана у иностранству - огледа се у административно-информативној помоћи при прибављању документације из локалне самоуправе, по принципу доделе личног асистента; пружању информација о раду градске администрације и државних институција, информација о држављанству, личним документима, здравственом и пензијском и инвалидском осигурању (ПИО) и др.;
3. координацију пројеката - путем којих Канцеларија остварује партнерства са дијаспором и локалним институцијама у виду аплицирања на бројне конкурсе домаћих и иностраних донатора и имплементирања активности усмерених ка дијаспори и Нишлијама који су се вратили у родни град;
4. информисање младих о начину студирања, живота и рада у иностранству јер последњих година чине велики број иселјеника. Посебан акценат се ставља на минимизирање одлива мозгова удруживањем са Канцеларијом за младе на бројним пројектима који имају за циљ да се обезбеде услови за јачање капацитета младих високошколаца и њихова интеграција у свет рада;
5. стратешко планирање и истраживање - Канцеларија је кроз истраживања на локалу прва кренула у прикупљање и обраду података са терена о дијаспори, њеном значају и ставовима грађана Ниша о животу ван граница Србије, у циљу подизања нивоа свести и разбијања предрасуда према нашој дијаспори, као и ради дефинисања приоритетних проблема дијаспоре, те тако и стратешких задатака Канцеларије;
6. пружање помоћи повратницима приликом интеграције као и допринос остваривању повољности за повратак припадника дијаспоре у Републику Србију.

4. О пројекту: „Очување језика, културе и идентитета и јачање положаја Срба у дијаспори“

Пројекат је спроведен са циљем да помогне успостављање сарадње и партнерства између учесника из Србије и дијаспоре и организација из Србије и дијаспоре, путем организовања Округлог стола под називом: Очување језика, културе и идентитета и јачање положаја Срба у дијаспори.

Округли сто подразумева дискусију на одређене теме у оквиру 4 главна панела, а учесници су подељени према областима свог стваралаштва:

1. Академска сарадња између дијаспоре и матице;
2. Медијска слика у дијаспори;

3. Допринос удружења грађана и невладиног сектора побољшању слике Срба у дијаспори;
4. Историја и култура у књижевности на српском језику у дијаспори.

Будући да је српској јавности мало познато како наша дијаспора живи и са којим проблемима се суочава, одлучили смо да покренемо разговор на четири теме и пружимо прилику нашим ствараоцима у иностранству да се њихов глас чује. Желели смо да овом приликом генеришемо што више информација које нам недостају кроз питања која се односе на четири актуелне области, а то су: књижевност, односно очување српског језика и напори који се остварују у том смеру, затим рад цивилног сектора, начини информисања људи у дијаспори као и тренутна слика академске сарадње и матице и у оквиру ње питање одлива мозга.

Крајњи циљ је замишљен тако да се помогне нашим људима у дијаспори у њиховом даљем раду и на тај начин ојача њихова позиција и поправи њихов положај, како у земљама пријема, тако и у матици. Такође, с обзиром на то да је план да одржавање Округлог стола постане традиционално, требало би да доведе и до успостављање континуитета у очувању и јачању односа матичне државе и дијаспоре. Јачање свести у домаћој јавности о значају дијаспоре довело би и до враћања поверења дијаспоре у матицу, што би, опет дугорочно гледано, довело до крајњег циља, а то је побољшање положаја Срба у дијаспори и очувања српског националног идентитета, историје, културе, традиције и језика. Идеја је између осталог и да се на овај начин мотивишу српски професори из расејања да предају на универзитетима у матици, као и да се српски стручњаци у дијаспори мотивишу на активније укључивање у све сегменте развоја Србије (друштвени, политички, културни, научни итд.).

5. Учесници Округлог стола

Поред бројних учесника из матице, од којих су се посебно истакли представници Филозофског факултета у Нишу и њихови студенти, учествовали су и представници удружења из дијаспоре.

5.1. Савез Срба у Румунији

Кровна организација српске националне мањине у Румунији основана после свргавања Чаушескуове диктатуре 1989. ССР је званичан представник Срба у Румунији са преко 50 месних организација и годишње организује око 100 културних манифестација за очување и промоцију српских обичаја, националног идентитета и промовисање српске културе у Румунији. Активност ССР годишње финансира Влада Румуније из државног буџета. Савез Срба окупља и представља све Србе из Румуније и иако није политичка организација, има свог посланика у Парламенту Румуније као представника српске националне мањине. Најзначајније годишње акције јесу обележавања Савидана, Маратон српског фолклора, додела Видовданске повеље, Дани

Преображења Срба у Румунији, Дани српске културе у Темишвару, Решици, Араду и Букурешту, Фестивал српског филма итд. ССР финансира српски недељник „Наша реч“, тромесечни часопис „Нови темишварски весник“, књижевни часопис „Књижевни живот“ и „Банатски алманах“. Издавачка кућа ССР штампа годишње двадесетак књига монографија, поезије и прозе.

Strada Mangalia, nr. 29, Timișoara, România

+40-(0)256-491754; +40-(0)256+435977

usr_ccp@clicknet.ro; kontakt@savezsrba.ro

<http://savezsrba.ro/>

5.2. Савез Срба Француске

Савез Срба француске одвија своје активности у три одређена и јасно дефинисана правца. 1. Рад на пројектима који припомажу очувању нашег језика, наше културе и наравно нашег идентитета. Ту конкретно радимо на координацији и константном пружању подршке нашим клубовима и удружењима који раде на промоцији српског језика, историје, културе, српских народних игара, спорта итд. 2. Хуманитарни рад – Током велике несреће од поплава која је задесила нашу земљу Савез Срба француске је успео да уједини нашу заједницу у Француској и да координисе сакупљање, транспорт до централног складишта у Паризу и транспорт до Србије. Током тог периода 2014-те послали смо робе процењене на 1 500 000€ а насим залагањем код француских институција буквално смо извукли од француских институција 50 000€. Данас смо у фази добијања документа који ће свакоме донатору из целе европске Уније омогућити да оствари 76% одбитка од пореза од суме коју је уплатио. Ту сте нам сви ви из целе Европе добродошли у неком будућем заједничком раду. 3. Лобирање – Нашим радом, што приватним то и радом у удружењу, успели смо да остваримо јако позитивне контакте. Коначан циљ сталног виђања и рад са француским пријатељима је тај да пре или касније добијемо јасну и конкретну помоћ у конкретном лобирању у француским институцијама.

123, Rue Saint Martin

75004 PARIS FRANCE

33 6 12 23 95 11

uniondesserbesenfrance@gmail.com

5.3. Културно информативни центар Срба у Македонији „СПОНА“

КИЦСМ „Спона“ је невладино, непартијско и непрофитно удружење грађана формирано у 2005. год. са седиштем у Скопљу чији се главни циљеви састоје у афирмацији културних активности припадника српске заједнице који живе у Македонији, објективном и непристрасном информисању на српском језику о свим проблемима и облицима деловања Срба у Македонији, заштити права српске заједнице као и очувању националног, културног, језичког и историјског идентитета Срба у Македонији.

У свом дугогодишњем програмском раду „Спона“ је успешно реализовала велики број пројеката и активности а међу њима посебно издвајамо: објективно информисање на српском језику преко веб стране www.srbi.org.rs, издање бесплатног културно-образовног гласника на српском језику „Слово“, извођење факултативне наставе на српском језику намењену деци и младима, припадницима српске заједнице у Македонији, организовање бројних културних догађаја, изложби, концерата, песничких вечери и књижевних радионица. „Спона“ располаже искромном библиотеком на српском језику.

Анкарска 31-10, 1000 Скопље

00 389 71 311 094

kontakt@srbi.org.mk

www.srbi.org.mk

5.4. Српско хуманитарно удружење “Добротвор”

Српско хуманитарно удружење “ДОБРОТВОР” из Сарајева (скраћено: СХУ “Добротвор”) је једно од најстаријих хуманитарних удружења у БиХ, основано пре више од 100 година а рад је обновљен 1991. године када је укинута забрана рада друштвима и удружењима са националним предзнаком.

Од 1991. године па до данас, седиште “Добротвора” је у Сарајеву. Удружење тренутно броји преко 1000 чланова од којих се већина налази у стању најтеже социјалне потребе – ради се о старим, болесним и изнемоглим особама, инвалидима, повратницима и расељеним особама, корисницима алтернативног смјештаја, особама са посебним потребама, породицама без икаквих примања итд. “Добротвор” је ЈЕДИНО СРПСКО хуманитарно и добротворно удружење које ради на подручју Федерације Босне и Херцеговине.

“Добротвор” је удружење од посебног значаја за Српску заједницу у Кантону Сарајево и у наредном периоду, у плану је организовање прве јавне кухиње за прехрану наших социјално најугроженијих чланова у Сарајеву, те реализација других бројних пројеката од егзистенцијалног значаја за наше чланство.

Цемала Биједића 68 Сарајево БиХ

+387(0)33 67 85 12; +387(0)33 67 76 51

shuhumana@hotmail.com

<http://www.dobrotvor.com.ba/>

5.5. Српски институт (Будимпешта)

Српски институт је основан одлуком скупштине Самоуправе Срба у Мађарској (ССМ) 2009. године. Задатак Института је да иницира, организује, координише, помаже и сам врши истраживања о прошлости и савременој друштвеној стварности Срба у Мађарској. Делатност Института се развија у разним научним областима: историја, културна историја, завичајна/микроисторија, етнографија/етнологија, лингвистика, социологија, политологија (мањинска права). Активности Института обухватају истраживачке пројекте, подизање специјализованих база података, организовање скупова, изложбе, обележавање значајних јубилеја везаних за историју српске заједнице у Мађарској, научно-популарна предавања, објављивање стручних публикација, пружање консалтинг услуга ССМ. Ослањајући се на скромне финансијске и персоналне капацитете српске заједнице, Институт своје задатке остварује у сарадњи са Музејом и архивом Епархије будимске у Сентандреји и са научним установама у Србији (Етнографски институт, Балканолошки Институт, Музиколошки институт, Институт за српски језик САНУ, Матица српска, разне универзитетске установе), односно Мађарској (Лингвистички институт, Музиколошки институт МАН итд).

Falk Miksa u. 3. H-1055

+36-1-782-1639

info@srpskiinstitut.hu

<http://srpskiinstitut.hu/>

5.6. Удружење српских писаца Швајцарске

Удружење српских писаца Швајцарске основано је у децембру 2003. године на иницијативу неколико песника, међу којима су били и Братислав Живуловић, Горан Ивановић, Светозар Марковић, Јовица Михаиловић, Миодраг Лукић, Милета Симић Мали, Латинка Ђорђевић, Живко Марковић... Основни циљеви друштва записани су у Статуту Удружења, а они се састоје у чувању и неговању српског језика и ћирилице, подстицању стваралаштва, одржавању промоција нових књига и посебно издавање годишњака поетских и прозних радова чланова Удружења и њихових гостију из расејања и матице српског народа. У протеклом периоду Удружење је имало видне резултате у издаваштву који се огледају у издању 10 зборника поезије и прозе под

називом ЗАВЕШТАЊА, једне књиге песама на немачком језику и Антологије књижевног стваралаштва свих досадашњих аутора који су се појављивали у споменутом годишњаку. Ове године, на Сајму књига у Женеви Удружење се први пут појавило са својим издањима и изазвало не малу пажњу међу организаторима ове највеће манифестације у области издаваштва у Швајцарској. Удружење чува и наставља традицију српске ћирилице у овој алпској земљи која је стара 151 године, а почела је 1864. са појављивањем недељних новина „Слобода“ у Женеви. У швајцарској јавности Удружење следи као друштво које својим радом знатно доприноси интеграцији Срба у швајцарско друштво. Удружење има и чланове рођене Швајцарце, међу којима је најпознатији песник Оскар Фрајзингер, члан Швајцарског савезног парламента.

5.7. СПКД „Просвјета“

Српско просвјетно и културно друштво „Просвјета, је настало као аутохтона класична демократска асоцијација добронамерних грађана, поклоника своје националне културе и просвјете. Основано је у Сарајеву 1902. године и убрзо је постало најзначајније српско удружење грађана, одговарајући на специфичне потребе српске културе у 20. веку. Одбор у Бечу је свечано основан 21. маја 2011. на иницијативу бечких Срба у великој свечаној сали Универзитета у Бечу. То је непрофитна, невладина организација, посвећена поправљању положаја српске заједнице у Аустрији, јачању веза са матицама, раду на образовним и културним програмима који се баве промоцијом српске културе у окружењу, али и ширем европском контексту. Друштво је одлучно да развија свест код српског народа у Аустрији о потреби знања српског језика, ћириличног писма, осећаја припадност православној духовности, српској култури, традицији и историји, као једном неотуђивом елементу припадања европским вредностима. "Просвјета" путем предавања, дискусија, књижевних вечери, интегративних пројеката, културних манифестација настоји да српском народу и српским пријатељима у Аустрији покаже, представи и приближи оно што је најбоље и најнапредније у историји, култури, естетици и етици српског народа.

Rennweg 22/9,1030 Wien, Austria

+43798410230

office@prosvjeta.at

<http://www.prosvjeta.at/>

5.8. Централни савет Срба у Немачкој

Централни савет Срба у Немачкој је основан пре 8 година и представља за "дијаспорске услове" јединствену платформу Срба у Немачкој: у својим садржајима активности и у правцу деловања. Организација се бави темама које су везане искључиво за живот Срба у Немачкој. Поред развојних пројеката савет се у мањој мери бави унутрашњим-политичким питањима Србије или других земаља из којих Срби потичу. Овом организацијом политичке структуре, јавне установе као и многе невладине организације у Савезној Републици Немачкој добили су компетентног партнера који на највишем политичком нивоу активно учествује у креирању интеграционе политике према досељеницима, тако и према Србима. Савет је члан Националног савета Немачке владе, стални је учесник Самита за интеграције канцеларке Ангеле Меркел и дијалог партнер у свим ресорним министарствима немачке владе. Регистрован је као лобистичка организација при Немачком савезном парламенту. Након 40 година "привременог боравка" као и скоро 20-годишње културне и пре свега политичке изолације Срба у Немачкој, оснивањем савета огласила се једна од највећих и настаријих група досељеника у жељи да се озбиљније позабави темама које се тичу њене садашњости и будућности у Савезној Републици Немачкој.

Hauptstadtbuero Berlin

Postfach 19 11 41, 14001 Berlin

Телефон: +49 (0) 30 - 30 83 94 32

Факс: +49 (0) 30 - 30 83 94 31

Е-пошта: kontakt@zdsd.de

www.zentralrat-der-serben.de

6. Записник са Округлог стола „Очување језика, културе, идентитета и јачање положаја Срба у дијаспори“

16.05.2015. године (10:00h – 17:00h)

Место одржавања: Медиа и реформ центар Ниш

Округли сто су отворили говорници: представници Медиа реформ центра Ниш, представник Управе за сарадњу са дијаспором и Србима у региону, представници Канцеларије за сарадњу са дијаспором Града Ниша, представници удружења и појединци из дијаспоре и матице.

Младен Велојић директор Медиа и реформ центра Ниш пожелео је добродошлицу свим гостима из матице и дијаспоре, а гостима из дијаспоре пожелео је леп боравак у граду Нишу. Указао је да је Медиа центар Ниш, заједно са Канцеларијом за сарадњу са дијаспором Града Ниша и Филозофским факултетом из Ниша, препознао значај оваквог пројекта ради унапређивања сарадње са дијаспором, и захвалио Управи за сарадњу са дијаспором и Србима у региону на омогућавању реализације овог пројекта. Нагласио је да се нада да ће овај округли сто постати традиционално окупљање са што више учесника, где ће се дефинисати конкретни циљеви и закључци који ће допринети да сарадња матице и дијаспоре буде боља. Такође, и да је важно да се отворе могућности за нове сарадње и да се нада да ће представници из дијаспоре видети различите могућности за партнерство. Пожелео је свима успешан рад.

Потом се присутнима обратио Вукман Кривокућа представник Управе за сарадњу са дијаспором и Србима у региону Министарства спољних послова Републике Србије. Након израженог задовољства што присуствује таквом округлом столу, похвалио је рад и активности Канцеларије за сарадњу са дијаспором Града Ниша. Истакао је да је Министарство за дијаспору основано 2004 године, чиме је влада Републике Србије показала да је препознала значај дијаспоре и њеног потенцијала, на свим могућим пољима: економски, културним, спортским... После 8 година је укинута министарство, које је прешло у Канцеларију за сарадњу са дијаспором и Србима у региону, а по новом закону прешло је у Управу за сарадњу са дијаспором и Србима у региону под Министарством спољних послова. Деловање је распоређено у оквиру сектора за економску сарадњу, за културно-научну и просветну сарадњу и сектор за статусна питања. Кривокућа је скренуо пажњу на то да људи, који су пореклом из Србије, у дијаспори има између 3 и 4 милиона, да живе у преко 100 земаља света, али и да проблем представља то што никад није урађен њихов попис. С обзиром да то захтева озбиљан посао, очекује да ће се у наредном периоду покренути и та иницијатива. Рекао је да је 253 пројеката везаних за дијаспору подржано ове године од стране Управе за сарадњу са дијаспором и Србима у региону. Између осталог, и онлајн учење српског језика преко скајпа од стране Канцеларије за сарадњу са дијаспором Града Ниша, које

је као иницијатива и идеја веома значајно. Говор је завршио изјавом да очекује да ће овај скуп оправдати очекивања учесника.

Уводну реч је затим дао и декан Филозофског Факултета у Нишу Горан Максимовић, који је пре свега изјавио да је велико задовољство поздравити учеснике испред 4000 студената и 174 наставника и сарадника Филозофског факултета Универзитета у Нишу. Филозофски Факултет у Нишу слави 50 година постојања и један је од 13 факултета Универзитета у Нишу. Пројекте са Канцеларијом за сарадњу са дијаспором Града Ниша, факултет је започео преко департмана за: Српски језик, Српски језик и компаративну књижевност, Центар за образовање наставника и Центар за српски језик као страни и нематерњи. У плану је и да се други департмани укључе у реализацију ових пројеката, као што су социологија и историја. Поред тога, декан је истакао да је један од планова да се алумни центар у Нишу ојача, и да се успостави мрежа сарадника из реда интелектуалне дијаспоре. Поред тога, Филозофски Факултет остварује сарадњу са српским катедрама: у Румунији и Универзитетом у Темишвару, у Бугарској, Мађарској, Македонији, Црној Гори, Републици Српској. Изјавио је да се нада да ће се сарадња проширити и унапредити, и у оквирима лекторске сарадње, у региону и у свету. На крају је похвалио пројекте Канцеларије за сарадњу са дијаспором и пожелео да окупљање резултира успехом.

Бојана Пејчић, представник Канцеларије за сарадњу са дијаспором Града Ниша захвалила се носиоцу пројекта Медиа центру Ниш, партнеру Филозофском факултету у Нишу и Управи за сарадњу са дијаспором и Србима у региону, и изразила да јој је драго што су учесници из матице и дијаспоре окупили у толиком броју. Најавила је да 18. маја Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша слави рођендан и да је отворена пре две године након што је градско руководство Ниша препознало значај дијаспоре и сарадње са њом. За ове две године, Канцеларија је радила на остваривању различитих сегмената. На унапређивању статусних питања, преко онлајн сервиса виртуелни матичар и преко могућности добијања персоналног асистента приликом вађења личне документације. Радила је и на пројектном деловању, за унапређење сарадње на пољу културе, образовања и економских односа. На крају, Бојана Пејчић је најавила четири различите области о којима ће се дискутовати.

Панел бр. 1 - Допринос удружења грађана и невладиног сектора побољшању слике Срба у дијаспори

Модератори: професор Срђан Мијалковић председник одбора Српског просветног и културног друштва Просвјета из Аустрије, Ивана Илић-Стојадиновић представник Медиа и реформ центра Ниш, Бојана Пејчић представник Канцеларије за сарадњу са дијаспором Града Ниша.

Најпре је Бојана Пејчић представила чињенице везане за удружења Срба у дијаспори и невладин сектор, које се ослањају на релевантне документе, као што је Стратегија очувања и јачања односа матичне државе и дијаспоре из 2011. године. Ту се

напомиње да у овом тренутку постоји велики број српских организација, клубова и удружења у земљама Европске уније, који имају статус правних субјеката, и који су организације цивилног друштва. Као такве имају могућност да буду носиоци најширег спектра активности којима се баве организације цивилног друштва на свим нивоима: од локалног, преко регионалног, државног и коначно нивоа саме Европске уније. Како овакве организације постоје у свим европским земљама, њихова умреженост и подизање капацитета могу да резултирају стварањем озбиљне и одрживе мреже цивилног друштва. Међутим, главни проблем, истакла је Бојана Пејчић, је тај да су недовољно искоришћене могућности за успостављање сарадње матичне државе и дијаспоре, различитих форми регионалне сарадње и сарадње општина, као и сарадње културних, струковних и других удружења.

Затим је представила истраживање Канцеларије за сарадњу са дијаспором Града Ниша из 2014. године, где су резултати показали да је општа јавности недовољно информисана о питањима дијаспоре и њеном значају. У највећој мери, везано за то где се налазе српска удружења, чиме се баве и како сарађују. На основу тога, истакла је да је један од великих проблема и тај да је потребно подићи свест матице о значају дијаспоре. Драгана Пајовић из удружења Срба Француске сложила се да је таква слика поражавајућа.

Постављена су и питања о томе чиме се доминантно баве удружења Срба у дијаспори, да ли удружења Срба у дијаспори у довољној мери сарађују са удружењима у Србији, у којој мери је активан невладин сектор у дијаспори.

Срђан Мијалковић је изјавио да се удружења у Аустрији доминантно баве фолклором, као и да је сарадња са матицом лоша, а невладин сектор се углавном не бави питањима која су од суштинске важности за Србе у дијаспори. Навео је информацију да у Бечу има око 200 000 Срба.

Милан Чобанов из Немачке је изјавио да се Централни савета Срба у Немачкој бави интеграцијом Срба на савезном нивоу. Бобан Петковић из Швајцарске истакао је да су скупови као што је овај веома важни ради међусобног умрежавања и договарања око заједничких пројеката. Најважнији рад пре интеграције би требало да буде усмерен ка очувању националног идентитета. Алекса Тебић из Српског хуманитарног удружења из Сарајева представио је рад своје хуманитарне организације „Добротвор“. Александар Василић из Савеза потомака ратника Србије 1912-1920, представио је пројекат „Албум сећања на наше претке из првог светског рата“, чији је циљ умрежавање са дијаспором, и упутио позив свима да учествују на поменутој изложби.

На овом панелу постављена су и многа питања која се тичу финансирање организација, да постоји тенденција останка у земљама западне Европе и непостајање стратегије повратка. Срђан Мијалковић је истакао да постоји активизам који не мора бити финансиран и као пример навео иницијативу удружења „Просвјета“, парк у Бечу који носи име по српској хероини Дијани Будисављевић. Као пример јавног деловања у локалној средини навео је и да је „Просвјета“ отворила школу на српском језику.

Бојана Пејчић закључила је овај панел са тим да постоји интересовање и тенденција за сарадњу присутних представника удружења, да су размотрена питања и проблеми са којима се удружења суочавају и да ће Канцеларија послати контакте свих учесника и активно пратити рад и иницијативе. Закључила је да је неопходно јачање капацитета удружења у дијаспори, хоризонтално повезивање удружења у дијаспори, као и да је неопходно да у дијаспори постоје културни центри у циљу информисања о култури Срба у иностранству. Иницирано је следеће: Бобан Петковић (Српски културни савез Швајцарске) је позвао удружења да помогну удружењу „Добротвор“ из Сарајева у циљу успостављања народне кухиње; Алекса Ћебић из удружења „Добротвор“ припрема опис неопходних активности и буџет. Иницијатива је и да приликом посета државника и представника локалних самоуправа иностраним земљама, укључити у посету удружења у дијаспори.

Панел бр. 2 - Медијска слика у дијаспори

Модератори: Милорад Додеровић дописник програма на српском језику аустралијског државног СБС радија, Ивана Илић-Стојадиновић представник Медиа и реформ центра Ниш, Бојана Пејчић представник Канцеларије за сарадњу са дијаспором Града Ниша.

Бојана Пејчић је најпре указала на доступне информације истраживања рађених у Србији, које се тичу медија у дијаспори. Она је изнела следеће податке: медији у дијаспори излазе и на српском језику и на језику државе у којој је седиште медија, главни циљ свих медија је очување индентитета и информисање о дешавањима у заједници, најважнији садржаји медија дијаспоре су дешавања у Србији, затим културни програм, а треће музички и забавни програм, спорт и актуелности о локалној српској заједници. Међутим, већина онлајн медија није у довољној мери активна и ангажвана. Бојана Пејчић је истакла и неке од српских медија који се између осталог баве дијаспором (РТС, Политика).

Истакнуто је да због саме природе проблематике, распострањености и даљине српске дијаспоре, медији представљају убедљиво најбоље преносиоце дешавања, изворе информисања и комуникације са матицом. На основу тога Канцеларија је препознала проблем о томе да ли су Срби у дијаспори довољно информисани о томе шта се догађа у Србији, и да ли грађани Србије познају довољно живот Срба у дијаспори. Такође и да ли медији у матици у довољној мери информишу о српској дијаспори, и које садржаје везане за матицу највише обрађују медији у дијаспори.

Милорад Додеровић је на све то истакао да се у матици много мање зна о дијаспори него што дијаспора зна о матици, и да се мало пажње поклања дијаспори у српским медијима. С друге стране медији у дијаспори нису у довољној мери професионални и ангажовани. Сарадња матице и дијаспоре, по његовим речима, нарочито може да се подстиче преко медија.

Рајко Корња, представник Савеза Срба из Румуније, изјавио је да је ситуација везана за српске медије у Румунији добра, да постоје телевизијске и радио емисије, недељник, које финансира влада Румуније. Насупрот томе, истакао да је медијска сарадња са матицом лоша, нарочито са телевизијама, док је најбоља са Радио Београдом. Стога је неопходно наћи начин за медијско умрежавање.

Јован Марић, новинар из Републике Српске, изјавио је да медијска активност Срба у Републици Српској такође није добра, и да у медијској сарадњи са матицом недостаје више дописништва и новинара, сарадника, размене кадрова и заједничких пројеката, а то је поуздан начин очувања српског језика и културе.

Сузана Митић, новинарка међународног радија Србија, који постоји већ 79 година, изјавила је да је веома важно да Србија има један такав радио који служи као светски сервис јер нуди програм на 11 језика. Истакла је рубрику „Лепа Србија“ за коју каже да је популарна за људе у дијаспори. Округли сто је Сузана Митић оценила као позитиван корак у сарадњи медија дијаспоре и матице, јер то говори да постоји потреба да се та сарадња унапреди. Истакла је и да ће међународни радио настојати да прикаже свакодневне приче, обичне теме, и искуства људи који живе у иностранству, људима који су се вратили да живе у Србију, и сличним темама. Упутила је позив на сарадњу – www.glassrbije.org.

Милорад Додеровић је дао предлог да би било пожељно и да људи из дијаспоре кад дођу у матицу, оду до локалних медија и самоуправа, где могу да поделе своје приче, да се распитају о пројектима и услугама. Биљана Тодоровић Георгиев, новинарка из Македоније, изјавила је да готово не постоји информисање на српском језику у Македонији, ни преко часописа ни радија, већ само на једној емисији „Видик“. Да нема ни ажурираних сајтова на српском језику који извештавају о дешавањима у Македонији, и изјавила је да етничке заједнице немају место где би се изразиле. Предложила је да се иницира отварање посебног интернет сајта, где би се качили прилози из дијаспоре.

Ивана Илић-Стојадиновић представник Медиа и реформ центра Ниш истакла је да би пројекат са дијаспором који обухвата успостављање web телевизије био добар и иновативан, и да овај округли сто може бити само полазиште за такав вид комуникације и размене информација дијаспоре и матице. Александар Василић истакао је да је потребно формирати базу медија из дијаспоре, и да је пожељно да се нађу на једном месту. Милан Чобанов из Савеза Срба Немачке је истакао да је битна и публика која је примилац информација тих медија, и да је за опстанак медија потребно упознати и истражити структуру публике и профиле људи који живе у земљама ван матице. Драгана Пајовић указала је да су једини медији у Француској Франкфуртске вести и да матица мора да се активније укључи у слање информација.

Пера Ластич представник Српског института у Будимпешти указао је да је медијска слика Срба у Мађарској боља у односу на већину других земаља, зато што имају статус националне мањине. Међутим информације о Србима у Мађарској у матици углавном су недовољне и непрецизне, комуникација са домаћим медијима је

лоша, али постоји тенденција да се то поправи. Велики проблем српских медија у Мађарској је и финансирање, и теме које би требало више да се усмере на свакодневне приче и догађаје о људима из дијаспоре.

Бобан Петковић истакао је да су од медија у Швајцарској актуелни: часопис који ће од јуна излазити на два језика, сајт Српског културног савеза Швајцарске, сајт Сербинфо. Дијаспора се према његовим речима, највише информиса преко сателитског програма РТС-а и интернета. Франкфуртске вести не преносе информације у довољној мери и медијска слика је лоша. Потребно је у већој мери информисати земље пријема и презентовати праву слику Србије и српске културе, што се може остварити оснивањем културно информативних центара.

Бојана Пејчић панел је закључила тиме да је неопходан бољи проток информација о дијаспори у домаћој јавности и међу удружењима у дијаспори. Предлог је да се направи списак медија у дијаспори са ажурираним контактима уз подршку Управе за сарадњу са дијаспором и Србима у региону. Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша ће израдити предлог пројекта за успостављање јединственог портала где би се генерисале вести из дијаспоре и размењивале. Такође, да се потребе и предлози који су истакнути проследи даље и да су потребна писма подршке различитих удружења за прослеђивање на националном нивоу.

Панел бр. 3 - Историја и култура у књижевности на српском језику у дијаспори

Модератори: Живко Марковић из удружења српских писаца из Швајцарске, Ирена Цветковић Теофиловић професорка са Департмана за српски језик Филозофског факултета у Нишу и Бојана Пејчић представник Канцеларије за сарадњу са дијаспором Града Ниша

Бојана Пејчић је све приутне најпре подсетила на Стратегију очувања и јачања односа матичне државе и матице где се истиче да је Познавање и коришћење српског језика и ћириличног писма услов на коме се темељи сав остали рад на сарадњи са дијаспором. Право на употребу матерњег језика спада у низ права везаних за очување националног идентитета. Истакла је да заборављање матерњег језика представља први озбиљан корак ка потпуној асимилацији.

Подсетила је и на истраживање Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша из 2013 године обављено на 50-ом нишком Сајму књига и графике на узорку од 1102 испитаника узраста од 18 до 72 године. Резултати говоре да 41.20% испитаника сматра да је најважнији задатак Канцеларије за сарадњу са дијаспором сарадња на пољу образовања, културе и спорта, што говори о ставу јавности, нарочито читалачке публике, о потреби успостављања сарадње са Србима који стварају у иностранству и потреби презентације њиховог стваралаштва у матици. 60.80% се изјаснило да је

најважнији облик сарадње између Републике Србије и њене дијаспоре да Република Србија омогући припадницима дијаспоре учење српског језика и ћириличног писма.

Затим је Ирена Цветковић Теофиловић представила пројекат који Филозофски Факултет у Нишу обавља у сарадњи са ОЦД Проактивом из Ниша и Канцеларијом за сарадњу са дијаспором Града Ниша, уз подршку Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону, који се односи на онлајн курс учења српског језика преко скајпа за децу и омладину из дијаспоре. На основу пилот пројекта на овим часовима се показало да полазници не знају ни ћирилично ни латинично писмо, стога је и примарни циљ био описмењавање и савлађивање оба писма. Тренутни пројекат носи назив „Да те цео свет разуме“, и има 25 студената са Србистике који предају српски језик и 36 ученика из дијаспоре из различитих земаља света. Ирена Цветковић Теофиловић је најавила и да ће у будућности један од задатака бити и да се учесницу окупе и у Нишу, на летњим и зимским школама српског језика.

На даље су формулисана различита питања о којима се дискутовало: ко организује наставу српског језика у дијаспори, какво је интересовање за учење српског језика, да ли постоје допунске школе за учење матерњег језика, да ли се користе уџбеници за дијаспору, у коликој мери се у дијаспори издају књиге на српском језику, који вид књижевности на српском језику у дијаспори је најзаступљенији, које теме се најчешће обрађују, да ли се писци из дијаспоре окупљају и како.

Живко Марковић из Швајцарске представио је своје двадесетогодишње искуство и рад у настави у Швајцарској, и истакао важност издавања књижевних дела на ћирици, што је и пракса удружења у Швајцарској. Као алармантно је навео да је од 17 српских лектората у Европи изгубљено 14, те је неопходно њихово обнављање. Са тим се сложио и Михај Радан професор са Универзитета из Темишвара, и истакао да су лекторати готово препуштени сами себи. Живко Марковић је указао да се дела на српском језику углавном издају у оквиру удружења Срба и да су најзаступљенији видови песме и романи, да се писци из дијаспоре труде да се окупљају, и са писцима из дијаспоре и из матице. Као главни пробелм наводи издаваштво а не комуникацију. Теме које се по његовом мишљењу највише обрађују су носталгија и љубав, и самтра да удружења стваралаца представљају Србију у лепом светлу.

Дејан Антић асистент историје са Филозофског факултета сложи се да је онлајн настава добар начин за учење и предложио да Филозофски факултет у сарадњи са Канцеларијом за дијаспору иницира и онлајн часови историје. Алекса Ћебић из Сарајева је указао да је у настави и литератури у Босни и Херцеговини све мања присутност српских аутора и њихових дела. Драгана Пајовић је указала да у Француској углавном постоје допунске школе на српском језику, и да је обезбеђивање наставе и добра сарадња са наставницама српског језика, један од примарних задатака Савеза Срба Француске.

Срђан Мијалковић из „Просвјете“ у Аустрији истакао је да званично српски језик не постоји или није признат у западној Европи. Велики број организација ради на очувању језика, али то је недовољно, и непоуздано. Постоје лекторати Славистике на

разним институтима али се и то гаси. С обзиром да Беч нема школу српског језика, Срђан Мијалковић је дао пример да је „Просвјета“ почела са школом српског језика преко пројекта који је уз подршку Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону, а која има 120 ученика. То је, како је истакао, један од начина да се оствари потреба за учењем српског језика, јер у Бечу постоји 60 000 деце српског порекла школског узраста. Милена Митић из Културно информативног центра Срба у Македонији „СПОНА“ је напоменула да се настава на српском језику у Македонији изводи у само три основне школе, да је недостатак уџбеника велики проблем, и да је потребна већа заинтересованост Министарства просвете на ову тему.

Пера Ластаћ из Српског института у Будимпешти упознао је учеснике округлог стола са делима српских књижевника из Мађарске, и истакао да је српска књижевност актуелна и да постоји континуирано у Мађарској. Српска настава постоји у 9 насеља. Истакао је да су у очувању језика веома важни породица и традиција, али и да постоји потреба за стручним усавршавањем људи који предају српски језик ван матице. Бобан Петковић је указао да је у Швајцарској добро организована српска допунска школа и да има 19 наставника и 2000 деце. Нагласио је да је веома важно питање ко може да предаје српски језик у дијаспори.

Декан Филозофског Факултета у Нишу Горан Максимовић је на то указао да српски језик могу предавати само они који су образовани за то, а то су дипломирани филолози за српски језик и књижевност, и да је комуникација по том питању са министарством просвете веома лоша.

Милан Чобанов из Централног савета Срба у Немачкој напоменуо је да су за очување српског језика важне и мале иницијативе и пројекти попут скајп часова српског језика, и предложио да студенти који предају долазе у средину и у земље одакле постоји заинтересованост, и да ту организују радионице. Истако је да су потребни млади људи као аниматори, јер је битно и то да се деца идентификују са младим људима и модерним вредностима.

Бојана Пејчић овај панел је закључила тиме да је неопходно наћи системско решење и одредити средства за очување језика у дијаспори. Конкретни предлози гласе да је потребно:

- лобирање код Министарства просвете, науке и технолошког развоја да обезбед контакт особу за удружења из дијаспоре у вези учења српског језика;
- обезбедити додатне информације о Споразуму (потпис Народне библиотеке) који сво штиво писано латиницом категоризује као хрватско;
- обезбедити информацију о Упитнику који је проследила Управа за сарадњу са дијаспором у вези српског језика и доставити свим учесницима;
- Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша ће у сарадњи са Филозофским факултетом у Нишу развити пројектну идеју за вебинаре (мала школа историје);

- Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша ће у сарадњи са Филозофским факултетом у Нишу размотрити могућност усавршавања наставног кадра српског језика из дијаспоре;
- Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша ће у сарадњи са партнерима размотрити могућност унапређења пројекта Скајп часова српског језика за дијаспору у смислу да студенти предавачи иду у дијаспору на период од 3 до 6 месеци где ће предавати српски;
- Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша да достави учесницима евалуацију/ процену успешности пројекта Скајп часови српског језика за дијаспору.

Панел бр. 4 - Академска сарадња између дијаспоре и матице

Модератори: Михај Радан професор српског језика Универзитета у Темишвару, Дејан Антић асистент Департмана за историју Филозофског Факултета у Нишу, Бојана Пејчић представник Канцеларије за сарадњу са дијаспором Град Ниша

Бојана Пејчић је у оквиру ове теме најпре истакла актуелан проблем „одлива мозга“ са којим се суочава наша земља. Указала је да је према подацима Светског економског форума по одливу мозга, Србија је 141. земља (од 144) на свету.

И подаци истраживања Канцеларије за сарадњу са дијаспором из 2014. године указују да се Србија суочава са проблемом одласка младих и високообразованих људи. Од 100 младих из дијаспоре који су учествовали у истраживању највише их је отишло да студирају и раде у земљама Европе. Од 533 матураната средњих школа у Нишу, 65% жели да живи и ради ван Републике Србије. На узорку од 100 младих од 18 до 35 година из Србије 78% би отишло ван земље, од тога 74% испитаника би отишло са намером да ради. Од оних који желе да оду ван земље, 73% има високо образовање. У још једном истраживању Канцеларије на узорку од 232 испитаника старости од 16 до 30 година, 41% је изјавио да сматрају да млади треба да оду да живе и раде у дијаспори а 43% да треба да оду да студирају и да се врате.

Бојана Пејчић је затим закључила да се у Србији ретко врше истраживања о дијаспори, и да је мали број релевантних статистичких података, стога се и ретко објављују студије о српској научној дијаспори. При том је као позитиван пример навела рад Јелене Динић са докторских студија социологије Филозофског Факултета у Нишу која израђује докторску дисертацију на тему „одлива мозга“ и која је присуствоала округлом столу. Даље је напоменуто да је у складу са основним циљевима стратегије, и с обзиром да је ово један од најважнијих видова сарадње за развој земље, потребно интензивније умрежавање стручњака из дијаспоре и матице.

Затим су формулисана питања за подстицање дискусије а то су: на који начин је могућа међуинституционална сарадња? Да ли постоје већ опробани механизми сарадње, на који начин је могуће мотивисати стручњаке да сарађују са стручњацима у

матици, који профили стручњака највише одлазе и у које земље, који би услови у Србији задржали младе и високообразоване? Шта су за њих највеће предности у дијаспори због којих остају да тамо живе.

Михај Радан је затим дао два позитивна примера академске сарадње Универзитета у Темишвару са две институције: са Народном библиотеком Србије, и са Филозофским факултетом у Нишу. Напоменуо је да Србистика са темишварског западног универзитета има сарадњу са свим већим универзитетима из Србије (Београд, Нови Сад, Крагујевац), сарадња са Институтом за српски језик, са Етнографским институтом, и са „Матицом српском“ из Новог Сада. Истакао је и проблеме када је у питању висока настава на српском језику у Румунији: недостатак српских лектора и лектората што се одражава на пропагирање српске културе у иностранству, комуникација са министарством просвете, проблем нострификације диплома, као и да не би требало условљавати функционисање одсека за српски језик бројем уписаних студената.

Дејан Антић је је затим напоменуо да је важно да се омогући страним држављанима српског порекла да студирају у Србији под истим условима као и српски студенти из матице. Он је предложио да се организује слична конференција младих у коју би се укључила и Канцеларија за младе Града Ниша и Канцеларија за сарадњу са дијаспором Град Ниша, а на којој би учествовале омладинске организације из матице и из дијаспоре.

Шеф Канцеларије за младе Града Ниша Мија Петровић изјавио је да подржава организовање једне такве конференције, и да је у плану сарадња са Организацијом српских студената у иностранству (ОССИ). Поред умрежавања и повезивања омладинских организација из дијаспоре са организацијама из Србије значајно да се проследи информације о животу и студирању младих људи који желе да иду у иностранство, и да се млади у матици упознају са реалном сликом живота у дијаспори.

Срђан Мијалковић из Аустрије као највећи проблем види нострификацију диплома које су добијене у иностранству. Милан Чобанов је указао да у Србији недостаје стратегија која би контролисала „одлив“ младих стручњака из земље и предлаже да се направи евиденција алумнија. Истакао је и да је проблем тај што млади људи по доласку у Немачку не желе одмах да се укључе у активности српске заједнице већ касније, после формирања породице и каријере, тако да подаци о њима недостају и није могуће успоставит контакт. Чобанов је истакао и да Централни савет Срба у Немачкој планира да иницира давање информација људима који долазе у Немачку, и што би олакшало прилагођавање. Такође је напоменуо да је у плану пројекат са младим предузетницима из Немачке и из Србије.

Дејан Антић је напоменуо да сматра да су за одлазака највише заинтересовани студенти машинства, електронике, грађевине и медицине, као и ученици средње медицинске школе. Бојана Пејчић истакла је пример „У-НИ“ праксе у организацији Града Ниш и Универзитета у Нишу, у којој је омогућено стицање праксе у току месеца августа на 126 места за студенте из Ниша, у 22 институције, као један од видова

упознавања младих са практичним радом и спречавања „одлива мозгова“. Бобан Петковић је истакао да је велико питање како да се млади и стручни људи врате у Србију, јер би од њиховог знања и искуства Србија имала велике користи.

Један од закључака дискусије јесте и тај да млади све више губе интересовање за родољубиве и патриотске мотиве, који су великим делом и искључени из уџбеника за дијаспору, и да опада заинтересованост младих за укључивање у српска удружења у дијаспори.

Бојана Пејчић је закључила панел тиме да је потребно да се ојачају удружења у дијаспори за пријем и пружање информација младих који одлазе, поред тога што је потребно да им се пруже информације о томе и у матици. Такође, држава би требало да има програм за повратак наших људи из иностранства. Иницијативе се односе на то да:

- **припадницима дијаспоре српског порекла омогућити да студирају у Србији као сви домаћи студенти;**
- **олакшати нострификацију диплома;**
- **не избацивати патриотске теме из наставних програма;**
- **Канцеларија за младе Града Ниша је предложила одржавање скупа младих (омладинских организација) из дијаспоре у Нишу;**
- **Филозофски факултет из Ниша је упутио позив и студентима из дијаспоре за Конференцију студената која се организује у Нишу;**
- **Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша ће спровести истраживање међу студентима у Нишу на тему одласка из земље током лета.**

7. Сиже Округлог стола

Панел: Допринос удружења грађана и невладиног сектора побољшању слике Срба у дијаспори

- **Неопходно је јачање капацитета удружења у дијаспори.**
- **Неопходно је хоризонтално повезивање удружења у дијаспори.**
- **Неопходно је да у дијаспори постоје културни центри у циљу информисања о култури Срба у иностранству.**

Панел: Медијска слика у дијаспори

- **Неопходан је бољи проток информација о дијаспори у домаћој јавности и међу удружењима у дијаспори.**
- **Медији у дијаспори нису у довољној мери професионални и ангажовани и малобројни су.**

Панел: Историја и култура у књижевности на српском језику у дијаспори

- Неопходно је наћи системско решење и одредити средства за очување језика у дијаспори.

Панел: Академска сарадња између дијаспоре и матице

- Држава би требало да има програм за повратак наших људи из иностранства и евиденцију алумнија.
- Ретко се врше истраживања о дијаспори и постоји мали број релевантних статистичких података, стога се и ретко објављују студије о српској научној дијаспори.

Потенцијална сарадња:

1. Панел о удружењима

- Бобан Петковић (Српски културни савез Швајцарске) је позвао удружења да помогну удружењу *Добротвор* из Сарајева у циљу успостављања народне кухиње; Алекса Ћебић из удружења *Добротвор* припрема опис неопходних активности и буџет.
- *Иницијатива*: приликом посета државника и представника локалних самоуправа иностраним земљама, укључити у посету удружења у дијаспори.

2. Панел о медијима

- *Иницијатива*: лоборање код РТС-а да дијаспора буде видљивија и да се унапреди сарадња са удружењима.
- Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша ће у сарадњи са Управом за дијаспору направити списак свих медија у матици и дијаспори и проследити свима.
- Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша ће израдити предлог пројекта за успостављање јединственог портала где би се генерисале вести из дијаспоре и размењивале.
- Позив на сарадњу (Међународни радио Србије) – www.glassrbije.org.

3. Панел о језику

- *Иницијатива*: лобирање код Министарства просвете, науке и технолошког развоја да обезбед контакт особу за удружења из дијаспоре у вези учења српског језика.
- *Иницијатива*: дефинисање норме ко може да се бави предавањем српског језика у дијаспори.
- *Иницијатива*: за очувањем лектората и српског као посебног језика насупротив БХС језику.

- Обезбедити додатне информације о Споразуму (потпис Народне библиотеке) који сво штиво писано латиницом категоризује као хрватско.
- Обезбедити информацију о Упитнику који је проследила Управа за сарадњу с дијаспором у вези српског језика и доставити свим учесницима.
- Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша ће у сарадњи са Филозофским факултетом у Нишу развити пројектну идеју за вебинаре (мала школа историје).
- Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша ће у сарадњи са Филозофским факултетом у Нишу размотрити могућност усавршавања наставног кадра српског језика из дијаспоре.
- Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша ће у сарадњи са партнерима размотрити могућност унапређења пројекта *Скајп часова српског језика за дијаспору* у смислу да студенти предавачи иду у дијаспору на период од 3 до 6 месеци где ће предавати српски.
- Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша би требало да достави учесницима евалуацију/процену успешности пројекта *Скајп часови српског језика за дијаспору*.

4. Панел о академској сарадњи/младима

- **Иницијатива:** припадници дијаспоре српског порекла могу да студирају у Србији под истим условима који важе и за студенте из матице.
- **Иницијатива:** олакшати нострификацију диплома наших студената из иностранства.
- **Иницијатива:** не избацивати градиво са елементима патриотизма из наставних програма.
- **Иницијатива:** оспособити удружења у дијаспори која ће пружати иницијалне информације о земљи, начину живота и рада, нарочито младима који дођу у ту земљу.
- Канцеларија за младе Града Ниша је предложила одржавање скупа младих (омладинских организација) из дијаспоре у Нишу.
- Филозофски факултет из Ниша је упутио позив и студентима из дијаспоре за Конференцију студената која се организује у Нишу.
- Канцеларија за сарадњу са дијаспором Града Ниша ће спровести истраживање међу студентима у Нишу на тему одласка из земље током лета.

8. Евалуација / процена успешности

Сви учесници Округлог стола су задовољни организацијом скупа у Нишу. Сматрају да је сарадња дијаспоре и матице неопходна и желели би да у будућности учествују у оваквим скуповима. Испитаници ће сарадњу са Канцеларијом за сарадњу са дијаспором Града Ниша радо препоручити и другим удружењима у свом окружењу. Препоруке испитаника су да се време скупа другачије организује. Више времена посветити обради тема, питањима, дискусији и проналажењу заједничких закључака, а мање времена представљању удружења и њихових активности.

9. Ставови учесника о главним питањима са Округлог стола

На питање о томе да ли удружења Срба у дијаспори у довољној мери сарађују са удружењима у Србији учесници из дијаспоре и матице сматрају да удружења не знају довољно једна о другима, у смислу активности и поља деловања, сматрају да је та сарадња недовољна, а и када постоји, она није институционализована нити организована већ се у већој мери одвија на основу личних контаката. Када је у питању међусобна сарадња између удружења у дијаспори, учесници из дијаспоре тврде да је она, као и сарадња између матице и дијаспоре слаба; ретки су случајеви дугогодишње сарадње, а чешће је постојање „табора“.

Учесници из дијаспоре и матице подједнако истичу да се удружења у дијаспори доминантно баве очувањем националног идентитета (језик, школе, обичаји, фолклор) и промоцијом српске културе организовањем црквених свечаности и манифестација везаних за културу. Када је реч о удружењима у оквиру невладиног сектора у дијаспори, представници дијаспоре тврде да постоји мањи број удружења која су изузетно активна и продуктивна док је велика већина инертна и раслојена. На питање у којој мери се невладин сектор у матици бави питањима дијаспоре, а у којој мери институције, већина учесника из дијаспоре и матице сматра да нема таквих удружења у области цивилног сектора, док из области државних институција наводе Управу за сарадњу с дијаспором и Србима у региону и Канцеларију за сарадњу са дијаспором Града Ниша.

Што се тиче медијске сарадње матице и дијаспоре, учесници Округлог стола из дијаспоре и матице сматрају да се дијаспора највише информира о животу и раду матице путем интернет портала и сателитског програма, где се најчешће помиње програм националне телевизије РТС, и у мањој мери путем штампаних медија. Медији у дијаспори према мишљењу и једних и других недовољно обрађују теме из матице, а најчешће су заступљене политичке и спортске, а затим економске и социјалне теме. Вести о матици су најчешће публиковане на српском језику, а медијска сарадња између матице и дијаспоре је према мишљењу учесника недовољно организована.

Настава српског језика се према мишљењу учесника у највећој мери организује у оквиру црквеношколских општина и удружења. Такође према њиховом мишљењу

интересовање за учење српског језика је у сталном опадању, посебно код млађих генерација. У дијаспори негде постоје допунске школе за учење српског језика као што је случај са Румунијом, док се на другим местима настава организује углавном факултативно. За учење српског језика се према мишљењу учесника користе уџбеници који су недовољно прилагођени потребама деце у расејању. Када је у питању вид књижевности који се негује у дијаспори онда је ту свакако поезија на српском језику, док су остале књижевне форме мање заступљене, а такође се књижевна дела слабо штампају у дијаспори према мишљењу учесника. Учесници су такође мишљења да се писци из дијаспоре окупљају најчешће на књижевним промоцијама и вечерима које су организоване у оквиру удружења.

На питање како унапредити сарадњу стваралаца из матице и дијаспоре, и сарадњу са публиком из матице и дијаспоре изнете су следеће идеје: чешћим и интензивнијим контактима, институционалним повезивањем на нивоу библиотека и књижевних удружења, промоцијама књига аутора из дијаспоре у Србији, продајом њихових књига у књижарама у Србији, организовати један годишњи сусрет књижевних стваралаца матице и дијаспоре, преко канцеларија за дијаспору у матици, преко разних удружења, културно-уметничких друштава, Министарства културе, Удружења књижевника Србије и локалних удружења књижевника, јачом медијском подршком и промовисањем активности из свих поља.

На питање о томе који профил стручњака највише одлази из Србије, учесници су се сложили око тога да су у питању високо образовани млади из области медицине и техничких наука при чему се најчешће јављају на конкурсе за посао који објављују стране фирме или се сналазе уз помоћ личних контаката и родбине. Мишљења су такође да би младе у Србији задржала могућност запослења и бољи животни стандард. Учесници Округлог стола како из матице тако и из дијаспоре нису упознати са постојањем академске, међуинституционалне срадње, осим оне која је остварена између Западног универзитета у Темишвару и Филозофског факултета у Нишу. На питање о томе на који начин је могуће мотивисати стручњаке да сарађују са стручњацима у матици учесници су одговорили да је најбоље понудити изазовне истраживачке и друге пројекте који би доносили и одговарајућу зараду. Велики значај виде у унапређењу сарадње са академском дијаспором за развој земље, при чему би највећи допринос дала искуства наших људи из иностранства.